

«ТАСДИКМЕКУНАМ»

Ректори Доништохи давлатии
тичорати Тоҷикистон доктори
илмҳои техники, профессор
Назарзода Ҳ.Ҳ.

«14» феврал 2024 с.

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии тичорати
Тоҷикистон ба диссертасияи Абдулло Далер Абдулло
дар мавзуи “Нақши ниҳоди Пешвои миллат дар ҳифзу
таҳқими истиқлолияти давлатӣ (таҷрибаи Тоҷикистон)”
барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз
рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва
технологияҳои сиёсӣ

Мутобиқати муҳтавои диссертасия ба ихтисос ё соҳаи илми
эълоншуда. Диссертасияи Абдулло Далер Абдулло фарогири яке аз
масъалаҳои муҳими соҳаи илмҳои сиёсӣ мебошад. Зоро омӯзиши нақши
ниҳоди Пешвои миллат дар ҳифзу таҳқими истиқлолияти давлатӣ дар
чаҳони муосир аҳамияти илмию амалиро соҳиб аст. Аз ин лиҳоз таҳқиқи
ҷанбаҳои марбут ба ин масъала дар шароити кунунӣ аҳамияти рӯзафзун
касб намуда, баҳри рушди давлатдории миллӣ саҳмгузор хоҳад буд.

Диссертасияи Абдулло Далер Абдулло дар мавзуи “Нақши ниҳоди
Пешвои миллат дар ҳифзу таҳқими истиқлолияти давлатӣ (таҷрибаи
Тоҷикистон)”, ки барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ
пешниҳод шудааст, бо шиносномаи ихтисоси 23.00.02 - Ниҳодҳо,
равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ, ки аз рӯйи он ба Шурои
диссертационӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии атtestатсионии
назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми ноябрини соли 2021
таҳти №311/01 ҳуқуқи қабули диссертасияҳо барои ҳимоя дода шудааст,
мувофиқ мебошад.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот. Сарварии сиёсӣ ҳамчун ниҳоди меҳварии чомеа ҷиҳати танзими муносибатҳо дар он аҳамияти хос дошта, яке аз масъалаҳои асосии илмҳои сиёсӣ маҳсуб меёбад. Он дар доираи илмҳои сиёсию иқтисодӣ ва таърихию иҷтимоӣ омӯхта мешавад. Ниҳоди мазкур ҳусусияти нисбатан мураккаб дошта, фарогирандай унсурҳои гуногуне мебошад, ки тавассути онҳо ҳаёти ҷамъиятӣ дар маҷрои муайян сафарбар карда мешавад. Ҳусусияти муҳимми сарварии сиёсӣ ҳосияти динамикӣ доштани он мебошад. Тавассути фаъолияти функционалии он дигар унсурҳои таркибиу соҳторӣ дар ҳамbastagӣ амал менамоянд.

Омӯзиши масъалаи мазкур дорои мубрамияти хос мебошад. Он ҳаргиз кӯҳна намешавад, ҳарчанд, ки асосҳои назариявиу методологиаш садсолаҳо пеш омӯхта шудаанд. Мубрамии таҳқиқи мавзӯи сарварии сиёсӣ дар он аст, ки он доимо тағйирпазир мебошад. Шароити таърихиу сиёсӣ, иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, эҳтиёҷоти пайдошавандай иҷтимоӣ ва зарурати объективӣ омилҳои таъминқунандай тағйирпазирии он маҳсуб меёбанд.

Дар шароити чомеаи мо низ ин мавзуъ мубрамияти худро вобаста ба равандҳои сиёсии дохилию беруна нигоҳ медорад. Таҷрибаи давлатдории солҳои соҳибистиклолӣ ҳусусиятҳои гуногуни ташаккул ва рушди ин ниҳоди муҳимми сиёсию иҷтимоиро ошкор намуд.

Мақсаднокии таҳқиқи масъалаи мазкур дар он аст, ки дар шароити муосири чомеаи Тоҷикистон сарварии сиёсӣ ҳусусияти тағйирпазирии худро нигоҳ дошта, тавонист бо ҳамин роҳ низоми давлатдориро дар замони соҳибистиклолӣ ба талаботи замон мутобиқ намояд. Ҳарчанд марҳилаи гузариш аз низоми шуравӣ ба низоми нави замони соҳибистиклолӣ хеле мураккаб буд. Аз ин рӯ, таҳлил ва пешниҳоди хулосаҳои асоснок ҷиҳати рушди минбаъдаи сарварии сиёсӣ дар Тоҷикистон аз лиҳози илмӣ арзишманд мебошад.

Афзалиятнокии таҳқиқот дар он аст, ки муаллифи диссертатсия омӯзиши онро дар шакли умумӣ ва ҳаматарафа мавриди ҳадаф қарор

додааст. Дар доираи таҳқиқоти муайяннамуда ҷанбаҳои муҳимми масъала, аз қабили асосҳои таърихию сиёсӣ ва назариявию концептуалии он, инчунин амалияи татбиқи раванди ташаккулёбии ниҳоди Пешвои миллат дар шароити Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд. Ин як навъ равиши маҷмӯй ба омӯзиши масъала маҳсуб меёбад.

Чаҳонишавӣ ва рушди равандҳои чаҳони муосир мубрамият ва аҳамиятнокии таҳқиқи илмии масъалаҳои вобаста ба ниҳоди Пешвои миллатро боз ҳам баланд мебардорад.

Аҳаммияти илмӣ – амалии таҳқиқот ва натиҷаҳои илмӣ дар доираи талабот ба диссертасияҳои номзадӣ ба дастовардаро метавон бо нуқтаҳои зерин асоснок намуд:

- муаллиф тавассути таҳлили адабиёти зиёди илмӣ мағҳуми “саравии сиёсӣ”-ро аз ҷанбаҳои гуногун маънидод намудааст. Чунин равиши таҳқиқотӣ баҳри банизомдарории донишҳои умумӣ оид ба ниҳоди саравии сиёсӣ, аз он ҷумла ниҳоди Пешвои миллат, аҳаммияти хос дошта, ҷанбаи назариявии диссертасияро устувор гардонидааст;

- таҳлили унсурҳои таркибии ниҳоди Пешвои миллат вобаста ба аҳаммиятнокӣ ва мавқеи онҳо гузаронида шуда, ҷойгоҳи ҳар кадоми онҳо ҳам дар низоми сиёсӣ ва ҳам дар ҳаёти сиёсии ҷомеа муайян карда шудааст;

- таҳлили раванди ташаккули ниҳоди саравии сиёсӣ, аз ҷумла ниҳоди Пешвои миллат дар Тоҷикистон, бо истифода аз методҳои соҳториу функционалий ва таърихӣ имконият додааст, ки паҳлуҳои асосии раванди мазкур дақиқ таҳлил карда шаванд.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар он аст, ки муаллиф бо такя ба воқеияти таърихию сиёсӣ ва асосноккунии назариявӣ таҳлили раванди ташаккули ниҳоди мазкурро дар Тоҷикистон гузаронидааст. Вобаста ба ин мисолҳои эмпирикии овардашуда, санадҳои меъёрии ҳуқуқии таҳлилшуда ва пешниҳоду ҳулосаҳои муаллиф метавонанд дар ҷараёни омӯзиши фанҳои сиёсатшиносӣ, таъриҳ, геополитика, сотсиология ва идоракунии давлатӣ истифода шаванд.

Нуктаи дигаре, ки аҳаммияти илмию амалии диссертатсияи мазкурро асоснок мекунад, ин таҳлили амалии раванди ташаккули ниҳоди Пешвои миллат дар Тоҷикистон ва асосноккунии назариявии он тавассути консепсия ва назарияҳои мавҷудаи илмӣ оид ба мавзӯи мазкур мебошад.

Навғонии диссертатсия. Вобаста ба муҳимтарин натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф ва навғонии онҳо дар доираи мавзуи таҳқиқотии мазкур ҳаминро метавон қайд намуд, ки худи интиҳоби мавзузъ ин ҷураъати илмии муаллиф ҷиҳати машгул шудан ба таҳқиқи чунин мавзӯи аз лиҳози мазмун ва моҳият мураккабу фарроҳ мебошад. Аз диди соҳторӣ агар ба масъала назар афканем, муайян намудан мумкин аст, ки ҳар як унсури он дар алоҳидагӣ метавонад як ё якчанд мавзуи таҳқиқотӣ бошад. Вале ба ин нигоҳ накарда муаллиф тавонистааст мавқеи мустақили ҳудро вобаста ба раванди ташаккули ниҳоди сарварии сиёсӣ, аз ҷумла ниҳоди Пешвои миллат, ҳамчун падидай замони соҳибдавлатӣ мустақилона баён созад.

Ҷанбаи дигаре, ки муносибати ҷадидро дар баррасии мавзуи низоми сиёсӣ дар доираи илми сиёсии ватаний асоснок мекунад, ин кӯшиши баҳодиҳии ҳусусият, шакл ва сатҳи ташаккулёбии ниҳоди Пешвои миллат дар Тоҷикистон мебошад. Чунин баррасии маҷмӯй яке аз иқдомҳои нахустин ба шумор меравад. То ин вақт масъалаи ниҳоди Пешвои миллат аз диди меъёрий ва ниҳоди он мавриди таҳқиқи ҷудогонаи ҷомеашиносони тоҷик қарор гирифта буд.

Яке аз натиҷаҳои муҳимтарини бадастовардаи муаллиф асосноккунии ҳусусияти демократии ниҳоди сарварии сиёсӣ дар Тоҷикистон тавассути истифодаи методҳои гуногун, аз қабили соҳторио функционалий, мантиқӣ, қиёсӣ, таъриҳӣ ва гайраҳо мебошад, ки моҳирона истифода шудаанд.

Ҳамзамон бо ин, муаллиф нуктаи назари мустақили ҳудро вобаста ба вазъи муосир ва дурнамои рушди ниҳоди Пешвои миллат дар Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ объективона ва асоснок баён

намудааст. Ин нуктаи хеле муҳим аст, зеро дар шароити қунунии мураккабии вазъи ҷаҳонӣ объективона баррасӣ ва арзёбию масъалагузорӣ намудан доир ба ин масъала доштани донишҳои заминавии сиёсиро тақозо менамояд, ки муаллиф аз он баҳравар аст.

Нуктаҳои зикршуда муҳиммият ва навғонии диссертатсияи мазкурро асоснок намуда, далели онанд, ки муаллиф дар доираи ҷаҳорчӯбаи таҳқиқотии муайяннамудаи ҳуд ва мақсаду ҳадафҳои гузошташуда кӯшиш намудааст, ки хулосаҳои илман асоснок ва навпешниҳод намояд, ки онҳо дар омӯзиши минбаъдаи масъалаи мазкур кумак расонанд.

Дараҷаи асоснокӣ ва эътиқоднокии натиҷаҳои бадастомада, сатҳи диссертатсия, мутобиқат ба нишонаҳои таҳассусӣ. Соҳтори диссертатсия аз муқаддима, се боб, шаш зербоб ва хулосаю рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад. Аз лиҳози мантиқӣ бобҳо ва зербобҳо бо ҳам алоқаманд буда, дар доираи онҳо масъалаҳои муҳимми барои таҳқиқи ниҳоди Пешвои миллат зарур, аз ҷумла асосҳои назариявию методологӣ ва амалии мавзуъ, моҳияти заминаҳои таърихию сиёсӣ ва василаҳои ба даст овардани истиқлоли давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нақши сарвари сиёсӣ дар он, Ичлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, нақши сарвари сиёсӣ дар бартараф намудани низои шаҳрвандӣ ва таҳқими минбаъдаи истиқлоли давлатӣ дар Тоҷикистон, мақом ва нақши институти президентӣ дар таҳқими истиқлоли давлатии Тоҷикистон, ҳусусиятҳои ташаккули ниҳоди Пешвои миллат ва тақвияти эътиқоди чомеа ба он ҳамчун омили таҳқими истиқлоли давлатӣ ва ваҳдати миллӣ мавриди таҳлили ҳаматарафа ва дақиқ қарор гирифтаанд.

Натиҷаҳои бадастомада, ки дар матни диссертатсия хеле васеъ нишон дода шуда, дар сатҳи зарурӣ асоснок ва ифодакунандай мазмуни асосии таҳқиқоти мазкур мебошанд. Онҳо дар заминаи объекивияти

илмӣ таҳия карда шуда, эътимоднокии баланд доранд зоро масъалаҳоеро дар бар гирифтаанд, ки онҳоро воқеяти таърихӣ событ месозад.

Диссертатсияи Абдулло Далер Абдулло дар заминаи омӯзиши адабиёти зиёди илмию назариявӣ, санадҳои меъёрию ҳукуқӣ ва дигар маводи вобаста ба мавзӯъ таҳқиқ ва таълиф шудааст.

Ин ҳама имконият додаанд, ки муаллиф масъалаи гузошташударо ҳаматарафа мавриди омӯзиш қарор дода, хулоса ва тавсияҳои асоснок пешниҳод намояд.

Муаллифи диссертатсия оид ба мавзуи ҳимояшаванда 6 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандай Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр карда, дар ду конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ - амалӣ маърӯза намудааст, ки онҳо ифодакунандай муҳтавои муқаррароти асосии диссертатсия мебошанд. Аз унвонии мақолаҳои овардашуда бармеояд, ки ҳамаи онҳо вобаста ба масъалаҳои асосии дар диссертатсия баррасишаванда таълиф шудаанд. Инчунин, төъдоди зиёди мақолаҳои муаллиф дар рӯзномаю маҷаллаҳои ҷумҳуриявӣ чоп шудаанд.

Ҳамчунин, муаллиф вобаста ба масъалаи мазкур дар мизҳои мудаввар, конференсияҳои ҷумҳуриявию донишгоҳӣ ва дигар ҳамоишҳои илмӣ ширкат намудааст.

Тавсияҳо оид ба истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар 6 банд пешниҳод шудаанд, ки аз таҳлили масъала дар доираи мақсад ва вазифаҳои гузошташуда бармеоянд. Муҳим он аст, ки тавсияҳо хусусияти мушахҳаси амалӣ дошта, ифодагари мавқеи муаллиф вобаста ба дарки моҳияти масъалаи ниҳоди Пешвои миллат мебошад.

Натиҷаҳои бадастомада соҳаҳои гуногуни истифода шуда метавонанд, аз ҷумла илмию таълимӣ ва илмию таҳқиқотӣ. Истифодаи тавсияҳо дар амалияи фаъолияти хизматчиёни давлатӣ ва нафароне, ки дар раванди идоракунӣ иштирок мекунанд, муфид мебошад.

Ҳамаи хулоса ва тавсияҳои пешниҳодшаванда бо мақсад ва вазифаҳои гузоштаи муаллиф дар доираи кори илмии мазкур мутобиқ

мебошанд ва аҳаммияти илмию амалии хос дошта, ба такмили низоми сиёсӣ ва унсурҳои он дар Тоҷикистон баҳшида шудаанд.

Дар баробари комёбиҳои зикргардида диссертатсия аз баъзе камбудиҳо ҳам холӣ нест. Масалан:

1. Дар баъзе қисматҳо, масалан дар зербоби якуми боби сеюм, дар баъзе ҳолатҳо асосноккунии назариявӣ бартарият пайдо намудааст.
2. Муаллиф ба ҷанбаи таърихии масъала диққати бештар додааст. Ҳарчанд амали мазкур равиши умумии таҳқиқотро ҳалалдор намесозад, вале хуб мешуд таваҷҷуҳи бештар ба ҷанбаи сиёсӣ зоҳир мегардид.
3. Масъалаи низоми арзишҳои сиёсӣ дар ҷомеа ва нақши ниҳоди Пешвои миллат дар ташаккули онҳо дар доираи масъалаҳои дигар баррасӣ шудааст. Хуб мешуд, агар муаллиф ин масъаларо чукуртар мавриди таҳлил қарор медод.
4. Муаллифро мебоист нақши ниҳоди Пешвои миллатро дар шароити вусъат пайдо намудани равандҳои ҷаҳонишавӣ фароҳтар таҳлил менамуд.

Дар маҷмуъ эродҳои номбаргардида ба мазмуну мундариҷаи диссертатсия таъсири манғӣ нарасонида, арзиши илмии онро коста намегардонанд.

Хулоса диссертатсияи Абдулло Далер Абдулло дар мавзуи “Нақши ниҳоди Пешвои миллат дар ҳифзу таҳқими истиқлолияти давлатӣ (таҷрибаи Тоҷикистон)” ба талаботи банди 31ва 33-и Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори шарафёр гаштан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Тақриз ба талаботи банди 79-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Тақризи мазкур дар маҷлиси васеи кафедраи фанҳои гуманитарии Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон аз 14. 02. 2024, суратмаҷлиси №5 муҳокима ва тасдиқ шудааст.

Дар маҷлиси кафедра 24 нафар иштирок намуданд. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» 24 нафар, «муқобил» – нест, «бетараф» – нест.

Раиси маҷлис:

Мудири кафедраи фанҳои гуманитарии ДДТТ,
номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент

Неъмонов Ч.М.

Котиби маҷлис:

Номзади илмҳои
фалсафа, дотсент

Шарипов М.И.

Омодасози лоиҳаи тақриз:

Номзади илмҳои
фалсафа, дотсент

Хуморов Д.М.

Имзоҳои номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент Неъмонов Ч.М., номзади илмҳои фалсафа, дотсент Шарипов М. И. ва номзади илмҳои фалсафа, дотсент Хуморов Д.М. -ро тасдиқ менамоям.

Сардори шуъбаи кадрҳо ва
корҳои маҳсуси ДДТТ

Пирзода С.С.

Суроғаи муассисаи пешбар:

734055, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, к. Деҳотӣ, 1/2.
Тел.: (+992 37) 224-72-07